

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 5 februari 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Närvarande: Herrar Pettersson i Södertälje, Persson i Norrköping, greve Spens, Alexanderson, Dahl, von Sydow*), Lars Olsson*), Permansson, Kletbeck, Frändén, Lindqvist i Kosta, Lindley, Holmdahl, Karlsson i Fjäl, Hammar-skjöld*) och Möller*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen lagutskottet åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning hava båda kamrarna till utskottet hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse utom vad angår däri gjorda framställningar angående höjning för år 1918 av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare vid militieombudsmannens expedition, angående tillfällig ökning av anslaget till befordrande av göromålens gång, till expenser och till resekostnader samt angående ändring i avlöningsvillkoren för sekreteraren vid militieombudsmans-expeditionen.

För ifrågavarande ändamål har utskottet från militieombudsmans-expeditionen mottagit ej mindre de diaries, vilka under år 1917 förts å nämnda expedition samt under militieombudsmannens inspektionsresor, än även expeditionens registratur för berörda tid ävensom särskilt förda diarium och registratur för ärenden, vilka betecknats som hemliga.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 9 saml. 2 häft. (Nr 2.)

På särskild begäran hava handlingarna rörande vissa av militieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

Militieombudsmannen meddelar till en början i berättelsen, att han under tiden från och med den 30 juli till och med den 25 augusti samt från och med den 30 augusti till och med den 17 september begagnat sig av den militieombudsmannen enligt 23 § uti instruktionen tillkommande rätt till semester, samt att militieombudsmansämbetet under tiden, enligt bestämmelserna i samma paragraf, uppehållits av häradshövdingen, före detta revisionssekreteraren friherre Bror Carl Cederström, vilken var utsedd att efterträda militieombudsmannen i händelse av hans avgång från ämbetet.

I berättelsen omförmäles här efter, att militieombudsmannens ämbetsresor under år 1917 gällt Vaxholms fästning, Ångermanland och Jämtland, Gottland, Övre Norrland jämte kusttrakter i mellersta och nedre Norrland, Sala, Uppsala, Västerås och Örebro samt Nyköping. Under dessa resor har militieombudsmannen för ändamål, som avses i 12 och 18 §§ av instruktionen, besökt: Vaxholms kustartilleriregemente; Svea ingenjörkårs fästningskompani; Norrlands trängkår; Västernorrlands regemente; Intendenturkompaniet i Sollefteå; Jämtlands fältjägerregemente jämte Frösö läger; Norrlands artilleriregemente; remontdepån å Frösön; kronohäktet i Östersund; Gottlands infanteriregemente; kronohäktet i Visby; Gottlands artillerikår; Tingstäde fästning jämte därvarande etablissement och truppformationer; Tofta skjutfält; Fårösunds kustposition med därvarande kustartilleridetachment; straffängelset i Gävle; Bodens fästning med därvarande etablissement och truppförband, nämligen Norrbottens regemente, Bodens ingenjörkår, Boden-Karlsborgs artilleriregementes avdelning, Norrlands artilleriregementes detachment, flygavdelningen, tygstationen, intendenturkompaniet, arméns intendenturförråd samt garnisonssjukhuset; kronohäktet i Luleå; kronohäktet i Haparanda; Norrlands dragonregemente; Västerbottens regemente; kronohäktet i Umeå; centralfängelset i Härnösand; Hemsö fästning; Västmanlands trängkår; Upplands infanteriregemente; straffängelset i Uppsala; Upplands artilleriregemente; Skånska husarregementets detachment i Uppsala; Västmanlands regemente; straffängelset i Västerås; ridskolan å Strömsholm; remontdepån å Utnäs löt; Svea trängkår; Livregementets grenadjärer; straffängelset i Örebro; Södermanlands regementes avdelningar i Örebro och Nyköping samt kronohäktet i Nyköping.

Härjämte har militieombudsmannen besökt följande truppförband eller verk och inrättningar i Stockholm eller dess omedelbara närhet nämligen: Svea ingenjörkår; ammunitionsfabriken; fälttelegrafkåren jämväl vad angår dess avdelning vid Lilla Frösunda; krigsskolan å Karlberg; positionsartilleriregementet; Svea artilleriregementet; krigshovrätten; straffängelset i Stockholm samt centralfängelset å Långholmen.

Under ämbetsresorna hava även rullföringsexpeditioner, särskilda för neutralitetsförsvaret avsedda avdelningar av armén samt landstomsförråd och vissa andra förråd besökts, då sådant kunnat ske utan att resorna därigenom väsentligen förlängts eller fördyrats. Likaledes hava rullföringsexpeditionerna i Stockholm ävensom ett flertal landstomsförråd inom Stockholms inskrivningsområde inspekterats. I några fall hava örlogsfartyg besökts, då sådana uppehållit sig å plats, som berörts av ämbetsresa.

Under inspektionerna biträdde sekreteraren å militieombudsmans-expeditionen samt i ett flertal fall även byråintendenten därstädes och en byggnadskunnig officer. Vid inspektionen av truppförband hava krigsrättsprotokoll, krigsdomarnas diarier samt anteckningarna över disciplinära bestraffningar och meddelade tillrättavisningar granskats. Genom byråintendenten har verkställt kassainventering ävensom förrådsinspektion; mestadels har härjämte inventering ägt rum beträffande ett eller flera slag av persedlar eller artiklar i förråden. Tillika har uppmärksamhet ägnats kasernvård och hygieniska förhållanden.

I detta sammanhang anmärker militieombudsmannen, att tillströmningen av mål vid krigsdomstolarna befunnits vara anmärkningsvärt stor, samtidigt som antalet disciplinära bestraffningar i regel varit mycket högt. Bland de brott, som varit föremål för beivran, hava olovliga tillgrepp jämförelsevis talrikt förekommit. Ej sällan har under inspektion av förråd eller eljest försports, att krigsmaktens förråd varit utsatta för tillgrepp just från sådana personer av manskapet, som varit satta till vård och bevakning därav. Om således arbetsbördan särskilt för auditörerna efter genomförandet av omorganisationen av den militära rättsskipningen blivit stor, anser militieombudsmannen, att ett motsvarande omdöme med ännu långt större fog kan fällas i avseende å arbetsbördan för regementsintendenterna, vilkas befattningar icke såsom krigsdomares och auditörers organiserats såsom bisysslor utan avsetts att bereda sina innehavare full sysselsättning men i regel — åtminstone vad angår större delen av året — anses kräva mera arbete än i längden kan utföras av en enda person utan risk för hälsa och bibehållen arbetsduglighet. Med hänsyn jämväl till de högst betydande

värden, som stå under regementsintendenternas vård och förvaltning, anser militieombudsmannen det kunna sättas i fråga, om icke redan ur rent ekonomisk synpunkt vore fördelaktigt för statsverket att av regementsintendenternas mångskiftande göromål någon del anförtrodde åt andra fackutbildade personer att av dem utföras icke i egenskap av regementsintendenternas biträden utan på eget ansvar.

I samband med inspektionerna av truppförband hava även arrest-lokalerna besökts. De i förestående redogörelse omnämnda besöken å de allmänna straffanstalterna hava avsett personer, som av krigsdomstol dömts till frihetsstraff. Antalet sådana fångar har under året varit synnerligen högt vid de allmänna straffanstalterna. Med hänsyn såväl härtill som framför allt till vad strafflagen för krigsmakten innehåller om verkställighet i militärhäkte av vissa enligt sagda lag ådömda frihetsstraff har militieombudsmannen ansett sig böra ingå till Kungl. Maj:t med underdånig framställning angående inrättandet av särskilt rannsaknings- och straffängelse i Stockholm för militära fångar.

Över de under året handlagda ärenden meddelas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»På sätt militieombudsmannens ämbetsberättelse till 1917 års riksdag utvisar kvarstodo vid början av år 1917 från år 1916 balanserade ärenden till ett antal av	244
Under år 1917 inkommo ärenden till följande antal	
enligt allmänna diariet	1,064
enligt diariet över hemliga ärenden	11
Sammanlagda antalet ärenden, som förelegat under år 1917, utgör alltså	1,319
De 1,075 ärenden, som inkommit under år 1917, utgöras av:	
ärenden, inkomna från Kungl. Maj:t eller statsdepartement	50
ärenden, överlämnade från riksdagens justitieombudsman	3
ärenden, inkomna från annan myndighet	55
klagomål eller framställningar från enskilda	492
ärenden, uppkomna under inspektioner eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning	455
militieombudsmansexpeditionens organisations- och förvaltningsärenden m. m.	20
Summa	1,075.

De från justitieombudsmannen överlämnade ärenden äro samtliga klagomål eller framställningar från enskilda. Under året hava alltså inkommit tillhopa 495 ärenden av sådan beskaffenhet.

Av dessa sistnämnda ärenden hava	
på grund av återkallelse avskrivits	4
till annan myndighet hänvisats	17
efter vederbörandes hörande fått förfalla	116
efter annorledes verkställd utredning eller utan åtgärd avskrivits till åtal hänvisats	268
	4
på grund därav att klaganden erhållit gottgörelse eller att rättelse eljest vunnits blivit avskrivna	23
vid årets slut varit vilande i avbidan på yttrande eller påminnelser	45
vid årets slut varit på prövning beroende	18
	Summa 495.

Av hela antalet ärenden hava under året slutbehandlats 1,059 till följande år balanserats

Av de till år 1918 balanserade ärenden hava inkommit	
under år 1915	3
under år 1916	63
under år 1917	194
	Summa 260.

Av under året anhängiggjorda 30 åtal hava anställt	
på grund av förd klagan	15
på grund av anmärkning vid inspektion	12
av annan anledning	3
	Summa 30.»

En jämförelse med motsvarande uppgifter för år 1916 — det första år under vars hela förlopp militieombudsmansämbetet varit i verksamhet — visar att under år 1917

antalet klagomål och framställningar från enskilda ökats med	86
hela antalet under året inkomna ärenden med	132
hela antalet till behandling föreliggande ärenden med	272
antalet under året slutbehandlade ärenden med	256
antalet till följande år balanserade ärenden med	16
antalet anhängiggjorda åtal med	4.

I avseende å de förhållanden, som kunnat påverka tillströmningen av ärenden — framhåller militieombudsmannen — torde under året

någon väsentlig förändring ej hava inträtt, därest icke såsom sådan finge anses, att inkallelserna till tjänstgöring för rikets försvar varit mindre omfattande än under föregående år, vilket möjligen kunde hava föranlett, att ökningen i antalet nyinkomna ärenden blivit mindre än eljest kunnat inträffa. Militieombudsmannen anser, att den påvisade ökningen i antalet slutbehandlade ärenden torde bero därpå, att han hela året haft till förfogande en intendenturofficer såsom byråintendent samt därjämte enligt medgivande av 1917 års riksdag kunnat använda visst belopp till bortarbetande av uppkommen arbetsbalans och såsom följd därav varit i tillfälle att anlita extra biträde i ökad utsträckning.

Ämbetsberättelsen upptager härefter redogörelse för anhängiggjorda åtal och därmed jämförliga åtgärder.

Sedan militieombudsmannen vidare i berättelsen omnämnt åtskilliga ärenden, som föranlett annan åtgärd än åtal och därmed jämförlig framställning, redogör han för utgången av före år 1917 hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar, om vilkas slutliga avgörande meddelande under samma år kommit militieombudsmannen tillhanda, nämligen angående vissa bestämmelser i reglementet för Sveriges frivilliga motorbåtskår den 11 juni 1915; fråga om fria tjänstledighetsresor för mobiliserade och till krigstjänstgöring inkallade värnpliktiga; inrättande av särskild krigsrätt för avdelning av Första eller Andra livgrenadjärregementet, som är förlagt vid militärskolan i Norrköping; samt understöd till åtskilliga värnpliktigas familjer.

Härjämte omförmälas av militieombudsmannen nedannämnda dagar år 1917 till Kungl. Maj:t avlätna skrivelser, nämligen den 16 januari angående understöd till åtskilliga värnpliktigas familjer m. m.; den 1 mars angående avlöningsförmånerna för vissa till utsträckt tjänstgöring under år 1915 vid marinen kvarhållna värnpliktiga av årsklassen 1914 ä.; den 26 april angående penningtillskott till värnpliktig för tjänstgöring såsom underbefäl; den 4 juni angående behovet av ökat utrymme inom Norrlands trängkårs etablissement för inkvartering av kontingenter från andra trängkårer; den 9 juni angående rätt för fast anställt manskap vid marinen att åtnjuta för år 1916 beviljad krigstidshjälp utan avdrag för uppbygget familjeunderstöd; den 13 juni angående inrättandet av särskilt rannsaknings- och straffängelse i Stockholm för militära fångar; den 2 oktober angående utfärdande av bestämmelser om utbildning av vapenför värnpliktig, som vid besiktning befunnits vapenför endast i viss vapentjänst; den 5 oktober angående behovet av ytterligare byggnader för Norrbottens regemente; den 9 oktober angående inrättandet av särskild krigsrätt för den av-

delning av Södermanlands regemente, som förlägges till Nyköping; den 2 november angående brist av eldstäder i de nya officersbyggnaderna vid Norrbottens regemente; den 9 november angående behovet av nytt sjukhus vid Västernorrlands regemente; den 1 december angående frågan, huruvida indelt manskap vore att hänföra till den fast anställda personalen; och den 11 december angående till mobiliseringstjänstgöring inkallade värnpliktigas vid marinen användande i arbete av beskaffenhet att kunna utföras med förhyrd arbetskraft.

I berättelsen gör militieombudsmannen slutligen ett uttalande om permissionsförbud såsom form för tillrättavisning.

Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 5 februari 1918.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.
